

Nr 311.

Av herr **Johansson** i Sollefteå **m. fl.**, *angående stärkande av skogs- och flottledshärbärgeslagarnas samt den i samband därmed utövade yrkesinspektionens effektivitet.*

Den av socialstyrelsen på uppdrag av Kungl. Maj:t och på begäran av riksdagen verkställda undersökningen av de förhållanden, under vilka skogs- och flottningsarbetarna leva och arbeta, under vistelsen på de ofta från bygderna avlägset belägna arbetsplatserna i skogarna, framlagt år 1916 i publikationen »Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Vermland, Dalarna och Norrland», utvisade med all önskvärd tydlighet, att ifrågavarande förhållanden voro mycket otillfredsställande. Den visade även att omfattande åtgärder från arbetsgivarnas och det allmännas sida voro oundgängligen nödvändiga för att råda bot på de mycket svåra missförhållanden som voro rådande, särskilt ifråga om bostadsförhållandena å arbetsplatserna. Såsom resultat av denna undersökning tillkom sent omsider de s. k. skogs- och flottledshärbärgeslagarna, vilka trädde i kraft den 1 januari 1920.

Ehuru skogsarbetarna icke ansågo sig hava så mycket att hoppas av denna lagstiftning, har dock under de år, som denna lagstiftning varit gällande, skogsarbetarnas bostadsfråga kommit i ett något bättre läge. Detta förhållande får dock huvudsakligen tillskrivas det intresserade arbete för förbättrande av skogsarbetarnas bostadsvillkor, som utförts av skogs- och flottledsinspektören. Denne har under sin verksamhet bl. a. påvisat, att det med god vilja mycket väl går att bereda även skogsarbetarna något bättre bostäder utan menlig inverkan på skogshanteringens ekonomi, en sak som på sin tid starkt betvivlades av många skogsägare och arbetsgivare inom skogshanteringen.

Men härmed är endast grunden lagd och början gjord. Ännu återstår mycket, innan skogsarbetarna mera allmänt kunna komma i åtnjutande av mera människovärdiga och efter skogslivets förhållanden lämpliga bostäder. Även skogsstallarna lämna fortfarande mycket övrigt att önska.

Den förnämsta orsaken till de sålunda alltjämt rådande missförhållandena är att härbärgen och stallar icke bliva föremål för inspektion i den omfattning, som oundgängligen erfordras, för att ett bättre tillstånd skall kunna åvägbringas inom överskådlig framtid. Enligt uppgifter, som skogs- och flottledsinspektören på begäran av oss ställt till förfogande, besiktigades av de lokala biträdande tillsynsorganen — statens jägmästare samt vissa länsjägmästare jämte dess underlydande personal — under åren 1921—1927 sammanlagt

3,089 skogs- och flottningskojor och 1912 skogsstallar, d. v. s. i genomsnitt endast 441 härbärgen och 259 stallar pr år. Flertalet av dessa inspektioner hava företagits efter därom av skogs- och flottledsinspektören gjord anmodan i anledning av till honom från arbetarhåll inkomna skrivelser med begäran om inspektion.

För skogs- och flottledsinspektören uppgingo de av honom personligen under samma tid inspekterade härbärgen och stallar till resp. 192 och 87 årligen. Honom åliggande övriga arbeten medgiver nämligen ingen regelbunden personlig inspektionsverksamhet för hans vidkommande.

Med ledning av de i socialstyrelsens ovan åberopade utredning lämnade uppgifter å antalet skogsarbetare kommer man till det resultat, att årligen inemot 10,000 härbärgen tagas i bruk enbart för skogsdrivningarna. Härav framgår, att den ovan angivna inspektionsfrekvensen måste betecknas som fullständigt otillräcklig, särskilt då även hänsyn måste tagas därtill, att arbetsplatserna i skogarna årligen växla. Ett stort antal skogsarbetare få därför fortfarande bo i bristfälliga och långt ifrån människovärdiga skogshärbärgen, som säkerligen skulle utdömas såsom hälsofarliga, därest de blevo inspekterade.

Det ovan påvisade alltför otillräckliga antal utförda inspektioner av härbärgen och stallar utgör emellertid ingen anmärkning mot skogs- och flottledsinspektören, som synes fullfölja sin uppgift med personligt intresse och med hänsyn till omständigheterna gott resultat, särskilt när man tar i betraktande det vidsträckta verksamhetsområdet samt andra mötande svårigheter. Felet ligger uppenbarligen i tillsynens organisation och framförallt däri, att nödiga biträden icke ställts till skogs- och flottledsinspektörens förfogande. Skogsstatens personal är givetvis fullt kompetent att biträda vid utövandet av här ifrågavarande tillsyn, men den hittills vunna erfarenheten synes giva vid handen, att domänverkets tjänstemän sakna tid och i vissa fall även intresse för utövande av den fortlöpande tillsyn, som är erforderlig. Härtill kommer att jägmästarna numera i allt större omfattning själva äro arbetsgivare vid av staten bedrivna avverkningsarbeten, och torde man knappast kunna förvänta, att de skola ådagalägga något större intresse för tillgodo-seende av skogsarbetarnas krav på bättre härbärgen i skogarna. Det har även kunnat förmärkas, att de härbärgen och stallar, som äro tillkomna genom dessas försorg, i flera fall ej fylla de fordringar, som finnas meddelade i socialstyrelsens anvisningar nr 6 samt i skogs- och flottledsinspektörens cirkulärskrivelser.

Därför måste framhållas olämpligheten i att skogsstatens personal skall inspektera härbärgen och stallar, som uppförts i enlighet med av dem själva givna instruktioner. Detta förekommer dock nu i betydande utsträckning, när anmärkningar göres mot härbärgen och stallar, som av revirförvaltningarna uthyrts till köpare av rotstående stämplingsposter å de allmänna skogarna.

I detta sammanhang må även påpekas, att man i Finland, där under före-

gående är en lag om bostäder för skogs- och flottningsarbetare blivit antagen, vilken i mycket liknar den svenska lagstiftningen på detta område, icke följt exemplet från Sverige ifråga om ordnandet av den lokala tillsynen. Denna tillsyn har där uppdragits åt lokala inspektörer, som sortera under en specialinspektör inom yrkesinspektionen.

Det är nödvändigt att inspektioner av härbärgen och stallar i skogarna företagas i betydligt större omfattning än hittills skett, om det med denna lagstiftning avsedda syftet skall kunna uppnås. Det är nämligen icke tillräckligt, att inspektionen sker endast i de fall, då klagomål framställas, utan en fortlöpande inspektion måste äga rum på samma sätt som på övriga arbetsområden. I många fall, då fullt fog för en anmälan till inspektören föreligger, blir nämligen sådan aldrig ingiven. Detta därför att vederbörande skogsarbetare ej vilja utsätta sig för de obehag, som ofta skulle bliva en följd av dylik anmälan.

För att inspektioner å härbärgen och stallar i skogarna skola kunna företagas i erforderlig omfattning, kräves enligt vår åsikt, att ett antal underinspektörer ställes till skogs- och flottledsinspektörens förfogande, vilka under hans ledning skola hava att helt ägna sig åt inspektionsverksamhet. Om biträde av revirförvaltare och länsjägmästare kan påräknas i samma utsträckning som hittills, torde det möjligen vara tillräckligt med 4 dylika underinspektörer. En liknande organisation föreslogs även av socialstyrelsen och Kungl. Maj:t år 1918 (se Kungl. Maj:ts proposition nr 353 år 1918).

Från och med 1925 förordnades skogs- och flottledsinspektören att öva tillsyn även för arbetarskyddslagens efterlevnad vid skogsavverknings-, kolnings- och flottledsbyggnadsarbeten. Denna tillsyn ålåg tidigare formellt yrkesinspektörerna, men någon tillsyn från deras sida torde väl knappast ha förekommit å här ifrågavarande arbetsplatser. Genom detta förordnande erhöll skogs- och flottningsarbetarna som sin egen inspektör en fackman ifråga om skogshantering, en anordning som hälsats med tillfredsställelse. Man kan emellertid icke förvänta att denne inom rimlig tid skall kunna åstadkomma några förbättringar av betydelse, då han ensam skall utöva ovannämnda tillsyn. Att skogs- och flottledsinspektören mycket tydligt inser detta, framgår också av ett uttalande, denne just nu i dagarna gjort och som publicerats i vissa tidningar. I detta läses bl. a. följande:

»Det inträffar ett stort antal olycksfall i skogsarbete, och detta fastän skogsarbetarna i allmänhet äga stor yrkesskicklighet samt vana. Under det ständiga hanterandet av yxa och såg ådrager sig huggaren skador av olika beskaffenhet, av vilka huggsåren kunna ofta vara av mycket allvarlig beskaffenhet. Träden falla ibland, särskilt vid blåsig väderlek, i annan riktning än huggaren och hans i närheten arbetande kamrater beräknat och kunna därvid förorsaka de mest ödesdigra olycksfall. Under hanterandet av de tunga och isiga stockarna äro lasskarlarna utsatta för olycksfall genom halkning och fall. Lyftsaxar, som på grund av oskarpa spetsar ej fästa i de frusna stoc-

karna, äro vidare skulden till en mängd olycksfall bland lasskarlar och körare. De sistnämnda få slutligen under på- och avlastning erfara, att timmerstockar äro tunga tingestar, som kunna utdela hårda slag, och under nedkörningen av de stora timmerlassen inträffa ej sällan svåra olycksfall, särskilt i utförsbackar och kurvor.

Enligt riks försäkringsanstaltens olycksfallsstatistik har antalet olycksfall i skogsarbete under åren 1922—1925 befunnit sig i ständigt stigande. År 1925, det sista för vilket officiell statistik föreligger, inträffade vid skogsavverkningsarbete icke mindre än 5,544 olycksfall, och därmed står skogsarbetet främst bland samtliga yrkesgrupper, då det gäller absoluta antalet inträffade olycksfall i arbete. Ordnas yrkesgrupperna efter olycksfallens svårighetsgrad, bedömd efter antalet genom olycksfall förlorade arbetsdagar per årsarbetare, kom år 1924 yrkesgruppen skogsavverkning som nr 2 med 14.19 förlorade arbetsdagar per årsarbetare, överträffad endast av yrkesgruppen malmbrytning. Den sveda, värk och nöd samt de umbäranden, som alla dessa olycksfall årligen förorsaka skogsarbetarna och deras familjer, undandraget sig all statistisk bedömning. I fråga om de kostnader, som dessa olycksfall föranleda i form av läkarvård, sjukpenning, livräntor m. m., och vilka i sista hand skola gäldas av arbetsgivarna, lämnar däremot olycksfallstatistiken besked. Med ledning av dessa uppgifter torde dessa kostnader för skogshanteringens vidkommande kunna uppskattas till cirka 1½ miljon kronor per år. Härtill kommer att över ½ miljon arbetsdagar per år beräknas gå förlorade genom dessa olycksfall.»

De siffror, som anförts i detta uttalande visa, att det är i hög grad av behovet påkallat, att något göres för att råda bot mot en så hög olycksfallsfrekvens. En på lämpligt sätt bedriven inspekterande och rådgivande verksamhet borde kunna avsevärt minska skogsarbetets olycksfallsrisk och därigenom förhindra att årligen så många skogsarbetare skola drabbas av olycksfalls-skador.

Skall emellertid skogs- och flottledsinspektören bliva en skogsarbetets yrkesinspektör icke blott till namnet utan även till gagnet, så måste nödig arbetskraft ställas till hans förfogande. Detta skulle komma att ske genom tillsättande av de förslagsvis 4 underinspektörer, som ovan föreslagits. Åt dessa skulle då uppdragas att biträda även vid här ifrågakvarande tillsyn, vilken med fördel kan och bör utövas i samband med inspektionerna av bostadsförhållandena.

I sådana fall, då i enlighet med skogshärbärgeslagens föreskrifter framställningar om förbud för arbetsgivare att använda vissa härbärgen och stallar för inkvartering av skogsarbetare och deras hästar ingivits till länsstyrelserna, har handläggningen av dessa ärenden i de flesta fall tagit så lång tid i anspråk, att arbetena hunnit avslutas, innan länsstyrelsernas beslut förelegat. Att detta förhållande icke varit ägnat att ingiva förtroende för denna lagstiftning, torde ej förvåna. Ärenden av detta slag måste handläggas snabbt, för

att det avsedda syftet skall kunna nås, vilket även påpekats i den finska lagen. Men detta torde icke vara möjligt med hänsyn till den stora arbetsbörda, som uppgives påvåla länsstyrelserna. Det skulle därför vara ägnat att befordra tillsynens effektivitet om befogenheten att meddela sådant förbud, som ovan omförmålt, kunde överflyttas från länsstyrelserna till socialstyrelsen, som ju är yrkesinspektionens chefsmyndighet. I anslutning härtill men även oberoende härav bör tillsynen om efterlevnad av skogs- och flottledshärbärgeslagarne överflyttas från länsstyrelserna till den under yrkesinspektionens chefsmyndighet sorterande skogs- och flottledsinspektören, vilken ju såsom nämnt sedan år 1925 utövar tillsynen av arbetarskyddslagens efterlevnad vid skogsavverknings-, kolnings-, flottnings- och flottledsbyggnadsarbeten.

Om arbetsgivare underlåter att ställa sig i laga ordning meddelat förbud för användande av visst härbärke eller skogsstall till efterrättelse, så är enligt nu tillämplad praxis straffpåföljden alltför obetydlig. Det förvånar därför ej, om arbetsgivare finna det mera förmånligt att erlägga de obetydliga böterna. Enligt 45 § lag om arbetarskydd kan bötesstraffet variera från 5 till 500 kronor. Men att döma av de mål av detta slag, som hittills avgjorts, äro bötesbeloppen mycket blygsamma. Enligt en dom, som fastställts av Svea hovrätt, dömdes arbetsgivaren till 10 säger tio kronor böter för dylik förseelse. I ett annat dylikt mål föregående år inom Västernorrlands län sattes böterna till 50 kronor. Det synes oss ej för mycket begärt, att bötesbeloppet åtminstone uppgår till sådan storlek, att arbetsgivaren ej kan finna det fördelaktigare att böta än att efterkomma meddelat förbud. Det är därför nödvändigt att bötesbeloppet måste avsevärt höjas.

Under återopande av förestående motivering hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag till stärkande av skogs- och flottledshärbärgeslagarnas samt den i samband därmed utövade yrkesinspektionens effektivitet samt, så fort ske kan, för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan ge anledning.

Stockholm den 21 januari 1929.

C. O. Johansson,
Sollefteå.

Evald Ericsson
i Sörsjön.

Nils Olsson
i Rödningsberg.

I motionen instämma:

P. Albin Hansson.

Aug. Sävström.

